УДК 336:338.124.4](100)

Перепьолкіна О. О.

ГЛОБАЛЬНІ ФІНАНСОВІ КРИЗИ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Анотація. *З'ясовано суть понять "глобальні фінансові кризи" та "фінансові кризи епохи глобалізації". Досліджено вплив на світове господарство подій глобальної фінансової кризи 2007–2009 рр. як найбільш масштабного потрясіння з часів Великої депресії 1929–1933 рр.*

Ключові слова: *глобальна фінансова криза, фінансовий ринок, іпотечне кредитування, фондові індекси, антикризові заходи*

Perepolkina O.

GLOBAL FINANCIAL CRISES IN WORLD ECONOMY

Summary. *In the article the meanine of such concepts as "global financial crises" and "financial crises of the epoch of globalization" is clarified. It is also investigated how the events of the global financial crisis of 2007–2009 have influenced the world economy as one of the most dramatic shifts since the Great depression of 1929–1933.*

Keywords: *global financial crisis, financial market, mortgage crediting, stock indices, anti-crisis measures*

1. Вступ

Фінансові кризи є невід'ємною складовою економічного розвитку людства. Вони еволюціонують, змінюють свої масштаби паралельно з розвитком світової економіки. Тенденції розвитку сучасного світового господарства, що характеризуються стрімким розвитком процесів інтеграції та глобалізації, суттєво підвищують ризики фінансових потрясінь. Економіки окремих країн та світове господарство загалом стають більш вразливими та більш чутливими до коливань на фінансових ринках. "Фінансові недуги" сучасності поширюються на господарства країн світу, що тісно переплетені економічними взаємозв'язками, з блискавичною швидкістю. Національні економіки окремих країн та міжнародні фінансово-економічні інституції демонструють неспроможність запобігання та ефективного протистояння фінансовим потрясінням. Тому важливим є дослідження суті, причин та наслідків світових фінансових криз, а також пошук шляхів їхнього приборкання.

Шляхи подолання негативних наслідків глобальних фінансових криз сучасності розглядають у своїх працях С. Вайн [1], В. Грищенко [2], О. Кузнєцов [3], І. Лютий та О. Юрчук [4], К. Рудий [5], О. Чуб [6] та ін. Проте не всі аспекти означеної теми достатньо досліджено, відтак, вони потребують подальшого вивчення.

В умовах глобалізації великого значення набуває недопущення масштабних фінансових потрясінь та швидке подолання негативного впливу "фінансових недуг" у разі їхнього виникнення. Тому метою даної статті є дослідження основних передумов, форм прояву глобальних фінансових криз та вивчення сучасного світового досвіду реалізації антикризових заходів.

2. Огляд літературних джерел

Дослідження кризових явищ в економіці, вивчення природи їх походження, факторів, що їх провокують, з'ясування спільних рис у сценаріях розвитку криз є предметом праць багатьох науковців протягом останніх століть. З плином часу інтерес до окресленого кола питань в економічному науковому товаристві не лише не вщухає, а навпаки – посилюється. Свідченням цього є велика кількість книг та публікацій у фахових періодичних виданнях.

Керуючий директор "Альфа-банку" (Росія) Саймон Вайн у своїй книзі намагається дати відповіді на питання, як вижити організаціям в умовах спадів на ринках, як зберегти людям власні заощадження. Автор з'ясовує причини сучасної кризи [1, с. 14-30], дає характеристику основних учасників угод на ринку [1, с. 47-68], досліджує хронологію подій кризи [1, с. 89-128], визначає найбільш небезпечні сегменти фінансів в економіці [1, с. 142-158], здійснює огляд ситуації, що склалася на фінансових ринках [1, с. 124-242], формулює модель ринкового циклу, визначає в ній роль регулятора [1, с. 253-267].

Ґрунтовне дослідження фінансових криз та першої кризи глобалізації здійснено В. Грищенко, який порівнює американський та європейський антикризові рецепти та пропонує стратегію виживання в умовах кризи, реалізація якої, на думку автора, має відбуватись у чотири етапи [2, с. 23-25].

Ґенезу фінансових криз досліджено у праці О. Кузнєцова. Автором проведено історичні паралелі між причинами біржових крахів, які відбувалися на ранніх етапах становлення капіталізму, та іпотечної й біржової криз у США. Особливу увагу приділено аналізу "парадигми ефективних ринків" та ролі "інформаційної асиметрії" у розвитку світової фінансової кризи 2007–2009 рр. [3, с. 30-32].

І. Лютий та О. Юрчук аналізують особливості розвитку глобального ринку фінансових послуг в умовах кризи, її прояви в Україні, а також антикризові заходи світової спільноти [4, с. 13-16]. Дослідники вивчають можливості їхнього впровадження з метою підвищення ефективності функціонування вітчизняних банків.

Глибоке дослідження фінансових криз здійснив К. Рудий. Вчений дослідив суть кризових явищ, їхню природу, розглянув історію фінансових криз.

Особливу увагу К. Рудий приділив політичній складовій появи і розвитку фінансових криз сучасності [5, с. 194–276].

Дослідження теоретичних та прикладних аспектів банківських криз знайшло своє відображення у праці О. Чуб. Автор вивчає кризи у глобальному середовищі, виділяє типи банківських криз, аналізує останню в часі банківську кризу в Україні 2008-2009 рр. [6, с. 22-24].

3. "Велика депресія" – найбільша катастрофа індустріальної епохи

Фінансові кризи мають глибоке коріння у світовому господарстві. Зі зміною характеристик останнього змінюються й параметри фінансових криз. Так, на ранніх етапах господарського розвитку, за умов існування низького рівня економічних зв'язків, фінансові кризи не були масштабними, і мали локальний національний характер. З розвитком міжнародних економічних відносин фінансові кризи перетинали державні кордони, суттєво зростали швидкість їхнього розповсюдження та важкість подолання наслідків. Вони все частіше набували світового масштабу.

Тому важко погодитись з висловлюваннями деяких науковців, що виникнення світових криз є одним з негативних проявів глобалізації [6, с. 22]. На жаль, історія світового господарства доводить, що із світовими кризами людство познайомилось набагато раніше, ніж відчуло всі переваги та недоліки глобалізаційних процесів.

Варто згадати лише „Велику депресію" 1929–1933 рр., що почалася з фінансової кризи у США і поширилася по цілому світу. Тоді крах на Нью-Йоркській фондовій біржі розорив багато власників цінних паперів через знецінення особистих заощаджень останніх. Згодом стрімкий спад охопив виробничу промисловість і торгівлю, обсяг яких скоротився вдвічі. Армія безробітних перевищила 17 млн чоловік. Банкрутами виявились близько 150 тисяч дрібних і великих компаній та майже 6000 банківських установ.

Повчальним також є досвід подолання наслідків Великої депресії у США, що здійснювалося Президентом Ф. Рузвельтом і передбачало два етапи. При цьому реанімування банківсько-фінансового сектора було визнано пріоритетним. У рамках цього було проведено реформи банківської системи, внаслідок чого тимчасово закрили всі 25 тисяч банків країни. Більша частина банківських установ (серед яких виділяли депозитні і кредитні) відновила роботу через два тижні, що супроводжувалося суворим державним контролем діяльності проблемних банків. Фінансово слабкі банки, частка яких складала 40%, були ліквідовані. Крім того, було припинено обмін банкнот на золото, яке взагалі вилучалося з обігу.

Основними передумовами „Великої депресії" 1929-1933 рр. як найбільшої катастрофи індустріальної цивілізації не могли бути прояви глобалізаційних процесів, що притаманні інформаційному постіндустріальному суспільству. Її передумовами були: циклічний характер економічного розвитку, надмірна монополізація економіки провідних країн світу, низька ефективність ринкового механізму саморегулювання, а також відсутність належного контролю економічних процесів з боку держави. Таким чином, світові кризи випередили феномен глобалізації на багато десятків років.

4. Фінансові кризи епохи глобалізації

Оскільки із світовими кризами людство познайомилось набагато раніше, ніж відбулися процеси глобалізації, не слід, на нашу думку, ототожнювати й плутати поняття "глобальні фінансові кризи" та "фінансові кризи епохи глобалізації". У першому випадку термін "глобальні" говорить про масштабність й величину фінансових криз і вживається в сенсі "масштабні", "всеохоплюючі", "світові", оскільки в перекладі з французької "global" означає "всезагальний", "той, що охоплює всю земну кулю". У другому випадку мова йде виключно про часову приналежність. Нагадаємо, що феномен глобалізації притаманний інформаційному постіндустріальному суспільству і полягає в об'єднанні національних господарств у світову економічну систему, яке супроводжується деінтернаціоналізацією господарських процесів.

В епоху інформаційного суспільства та глобалізації, людство стало свідком не лише глобальних (світових) фінансових потрясінь (мова йде про світову фінансову кризу 2007–2009 рр.), але й цілої хвилі фінансових криз, що торкнулися окремих держав. Так, протягом лише останніх 20-ти років фінансові кризи вирували у багатьох країнах світу: Індії, Великобританії, Франції, Німеччині, Польщі, Бразилії, Мексиці, Аргентині, Індонезії, Туреччині, Росії, США та ін. [5].

Разом з тим, слід визнати, що тенденції розвитку сучасного світового господарства, серед яких стрімкий розвиток інтеграційних процесів, розширення фінансових ринків та ринків робочої сили, лібералізація зовнішньоекономічних відносин, дерегулювання фінансового сектора, зростання ролі транснаціональних корпорацій та процеси глобалізації, суттєво підвищують ризики фінансових потрясінь. Економіки окремих країн та світове господарство загалом стають більш вразливими та більш чутливими до коливань на фінансових ринках. У разі виникнення "фінансова недуга" з блискавичною швидкістю поширюється на господарства країн світу, що тісно переплетені економічними взаємозв'язками. Національні економіки та міжнародні фінансово-економічні інституції демонструють неспроможність запобігання та ефективного протистояння фінансовим потрясінням. Отже, глобалізація світової економіки не породжує глобальні фінансові кризи, а збільшує ризик їхнього виникнення та суттєво ускладнює процес їхнього подолання.

Фінансові кризи у більшості випадків, незалежно від місця і періоду утворення, мають типовий сценарій розвитку (див. рис. 1): такі прояви економічних дисбалансів як обвал фондових ринків, зростання відсоткових ставок та дефіцит позичкових коштів призводять до підвищення фінансових та психологічних ризиків, що, в свою чергу, знижують економічну активність; банківська паніка, як неминучий атрибут дефолту, провокує банкрутство інвестиційних інститутів, яке супроводжується дестабілізацією і крахом фінансово-кредитної системи загалом.

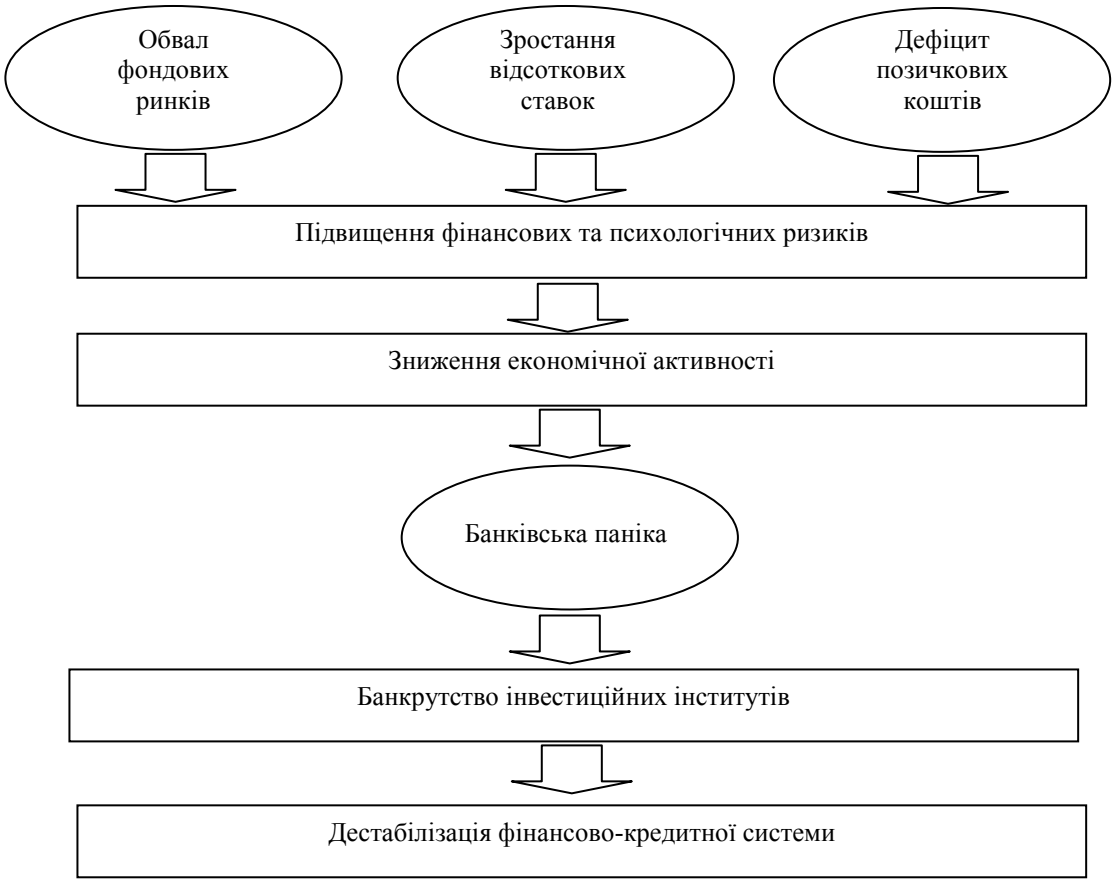

Рис. 1. Типова фінансова криза

Джерело: [2, с. 21]

5. Передумови світової фінансової кризи 2007–2009 рр.

За таким сценарієм розвивалась і світова фінансова криза 2007–2009 рр. Вона стала першою кризою планетарного масштабу в умовах глобалізації. Розпочавшись у Сполучених Штатах, криза з разючою швидкістю поширювалась на інші країни. Подібно епідемії, вона стрімко охопила регіони, континенти, впродовж одного-двох місяців полонила цілу планету. Її руйнівний характер проявився фактично у всіх країнах світу, незалежно від рівня економічного розвитку, не оминув навіть ті держави, що вже декілька десятиліть не зазнавали фінансових потрясінь. Криза сягнула небачених раніше масштабів: майже вдвічі скоротилась загальна вартість світового національного багатства.

Однією з передумов світової фінансової кризи була загальна циклічність економічного розвитку. Стабільне економічне зростання світового господарства останніх десятиліть приспало пильність інвесторів. Воно супроводжувалось небувалою активністю на фінансових ринках, що була спровокована їхньою лібералізацією, підвищенням цін на фінансові активи та надзвичайним зниженням вартості кредитних ресурсів. Фінансові потоки функціонували у відриві від реального виробництва. Внаслідок цього темпи нарощення обсягів фінансових активів у кілька разів перевищили темпи зростання світового ВВП. Така диспропорція зіграла свою негативну роль у розгортанні фінансової кризи. Порушення допустимих пропорцій між обсягами товарних і грошових потоків було наслідком використання положень “парадигми ефективних ринків” при розробці і реалізації економічної політики провідними країнами світу. Її було розроблено американським економістом Юджином Фамою ще у 1960-х роках, а основними положеннями були наступні [3, с. 31]:

1) фінансові ринки становлять найефективніший інструмент розміщення заощаджень у високоприбуткові інвестиційні проекти, чим сприяють досягненню ефекту максимального підвищення рівня добробуту;

2) ціни фінансових активів є відображенням фундаментальних факторів, які лежать в основі цих активів, що виключає можливість утворення бульбашок і виникнення криз;

3) фінансові ринки мають здатність до саморегулювання без участі уряду або центрального банку, втручання яких є навіть небезпечним, оскільки бюрократи і політики ставлять усе з ніг на голову.

Зазначені положення були вкрай вигідними для банкірів, оскільки сприяли лібералізації фінансового сектора. Уряди багатьох країн реалізовували політику дерегуляції, що суттєво знизило державний контроль над фінансовими ринками. Найбільша лібералізація фінансових ринків відбулася у Сполучених Штатах, звідки й походять витоки глобальної фінансової кризи 2007–2009 рр.

Досліджуючи її передумови, варто також зазначити, що знецінення долара США, яке відбувало-

ся протягом 2002–2008 рр., призвело до скорочення його використання низкою країн в якості резервної валюти. Спроби використання інших валют у міжнародних розрахунках спровокували кризові явища в окремих сферах економіки США, перегрів економік інших країн та аномальне ціноутворення на товарних ринках.

Також свій "внесок" у глобальну кризу зробило суттєве зростання цін на нафту та іншу сировину. Воно викликало підвищення цін на продукти харчування (через залежність виробництва харчових продуктів від цін на паливо-мастильні матеріали, а також через використання продуктів рослинництва, етанолу та біодизеля для виготовлення альтернативного палива) та спровокувало глобальну інфляцію. Крім цього відбувся перерозподіл фінансових ресурсів на користь країн-експортерів стратегічної сировини.

6. Форми прояву глобальної фінансової кризи у різних країнах світу

Початком кінця стали криза на ринку ризикових іпотечних кредитів у США (мова йде про іпотечне кредитування осіб з низькими доходами та поганою кредитною історією), обвал ринку деривативів (похідних фінансових інструментів) та крах одних з найбільших іпотечних агентств країни – "Фредді Мак" ("Freddie Mac") та "Фенні Мей" ("Fannie Mae"), котрі за перші шість місяців 2008 р. втратили понад 80% вартості. Усе це призвело до обвалу фондових ринків не тільки США, але й інших країн світу (див. табл. 1). Щодо ринку деривативів, то цікавим є спостереження С. Вайна про те, що на кожній стадії розвитку фінансового ринку виникають проблеми з якоюсь групою похідних інструментів [1, с. 145].

Досить швидко, крім іпотечних компаній, негативні прояви кризи відчули на собі й інші бізнес-структури глобалізованого фінансового простору. Дестабілізація банківського сектора, що утворилася наслідок масового неповернення іпотечних кредитів, змусила фінансово-кредитні установи суттєво скоротити програми кредитування. Наступним після іпотечного й кредитного ринків "естафету" прийняв інвестиційний ринок. Налякані згортанням кредитних програм інвестори поспіхом продавали свої активи та цінні папери. Криза захлиснула не лише дрібні, але й цілий ряд надвеликих інвестиційних компаній. Так у США відбулось падіння інвестиційного гіганта – компанії "Соломон Бразерс" ("Salomon Brothers"), також збанкрутував інвестиційний банк "Беар Стернз" ("Bear Sterns"), а "Лігман Бразерс" ("Lehman Brothers") та „Меррілл Лінч" ("Merrill Lynch") були перепродані.

Згодом фінансова криза у США стала детонатором глобальної кризи. Американські інвестиційні структури, зіткнувшись з проблемами на внутрішньому ринку, почали вилучати свої закордонні активи, що викликало відтік грошових засобів з фінансових ринків країн Західної Європи, а також з ринків країн, що розвиваються. Від кризи почав страждати весь світ.

Хвиля банкрутств прокотилася світом, проблеми виникли у багатьох європейських банківських установ (серед них нідерландсько-бельгійський банк "Fortis", скандально відомий французький банк "Société Générale"). Фінансова криза в об'єднаній Європі переросла у загальноекономічну: зменшилися обсяги промислового виробництва та роздрібної торгівлі, суттєво скоротилися продажі європейських автомобілів, що зумовило фінансові

Таблиця 1

Тенденції фондових ринків світу у 2005-2010 рр.

Фондові індекси	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	
						1 квартал	1 півріччя
Доу-Джонса (DJI, США)	10718	12463	13265.0	8776.0	10428.0	11009.0	9774.0
– зміна, %	–	16.28	6.44	– 33.84	18.82	9.62	– 6.27
Ес енд Пі 500 (S&P500, США)	1248	1418	1468.0	903.3	1115.0	1187.0	1031.0
– зміна, %	–	13.62	3.53	– 38.47	23.45	6.46	– 7.53
Насдак (Nasdaq, США)	2205	2415	2652.0	1577.0	2269.0	2461.0	2109.0
– зміна, %	–	9.52	9.81	– 40.54	43.89	8.46	–7.05
Ніккей (Nikkei225, Японія)	16111	17226	15308	8860.0	10546.0	11057.0	9383.0
– зміна, %	–	6.92	– 11.13	– 42.12	19.04	4.85	– 11.03
Ді Ей Екс (DAX, Німеччина)	5408	6597	8067.0	4810.0	5957.0	6136.0	5966.0
– зміна, %	–	21.99	22.28	– 40.37	23.85	3.00	0.15
Ес Ес І (SSE, Китай)	1161	2675	5262.0	1821.0	3277.0	2821.0	2398.0
– зміна, %	–	30.40	96.71	– 65.39	79.98	– 13.92	– 26.82
Ар Ті Ес (RTS, Росія)	1126	1910	2291.0	631.9	1445.0	1573.0	1339.0
– зміна, %	–	69.63	19.95	– 72.41	128.62	8.86	– 7.34
ПФТС (Україна)	353	499	1174.0	301.4	572.9	1012.0	758.7
– зміна, %	–	41.36	135.32	– 74.33	90.07	76.65	32.43

Джерело: [4, с. 10]

труднощі у автомобільних компаній (італійська компанія "Fiat" оголосила про закриття заводів і тимчасове звільнення на заводах у Турині, Мельфі, Імолі та Сицилії), збанкрутувала низка будівельних компаній (серед них іспанська "Martinsa-Fadesa"), зросло безробіття у всіх країнах об'єднаної Європи. Найгірша ситуація склалася в економіках Латвії та Литви. У 2009 р. ВВП цих країн скоротився на 17,8% та 16,8% відповідно, що було найгіршою динамікою показника в світі.

За підсумками Статистичного управління Євросоюзу у 2008 р. в країнах спільноти не було зафіксовано економічне зростання, а мав місце економічний спад. Економіка об'єднаної Європи вперше за п'ятнадцять років увійшла в період рецесії.

Внаслідок світової фінансової кризи постраждали економіки й інших країн. Так, в Австралії відбулася девальвація австралійського долара, а падіння цін на акції як австралійських, так і закордонних компаній спричинило значні збитки для австралійських пенсійних фондів. Також ознак рецесії набули економіки Канади та Ісландії, в останній банківська криза призвела до масового невдоволення і громадських заворушень, що призвело до відставки уряду країни. Зазнала збитків економіка Китаю, де змушені були закриватися численні фабрики, що виготовляли експортно-орієнтовану продукцію. Криза у Новій Зеландії відбувалася на фоні обвалу ринку нерухомості й масового скорочення робочих місць; банкрутами оголосили себе понад 20 новозеландських фінансових компаній. Великих збитків зазнала економіка Японії: різке падіння індексу Nikkei 225 призвело до обвалу фондового ринку, збанкрутувала потужна страхова компанія країни Yamato Life Insurance Co. Ltd.

У Росії спостерігалась криза банківської ліквідності, падіння біржових індексів та суттєве скорочення цін на експортну продукцію (сировину та метал). Золотовалютні резерви країни за перший квартал 2009 р. скоротились приблизно на 10%. Наприкінці 2008 р. економіка Росії увійшла в рецесію. Суттєве скорочення ВВП у 2009 р. відбулося у Грузії. Восени 2008 р. криза іпотечного кредитування почалася у Казахстані, на початку 2009 р. відбулась девальвація національної валюти – тенге, виникли проблеми у великих банків країни (БТА Банк та Альянс банк), суттєво скоротились активи Нацфонду Казахстану.

Таким чином, світова фінансова криза 2007–2009 рр. стала найбільшим випробуванням для господарства світу в епоху глобалізації. Аналітики вважають її найгіршим потрясінням з часів „Великої депресії". Вивчення подій глобальної фінансової кризи 2007–2009 рр. дозволило виділити наступні етапи її розвитку [2, с. 22]:

1) на першому етапі (липень 2007 р. – серпень 2008 р.) відбувається загострення кризових явищ на іпотечному ринку США, що супроводжується банкрутством багатьох фінансових установ, зростанням інфляції, обвалом фондових ринків;

2) на ІІ етапі утворюється криза ліквідності банківських та небанківських інвестиційних інститутів. Гострий дефіцит позичкових коштів багато банківських установ відчули вже з 2-го та 3-го кварталів 2008 р.;

3) на ІІІ етапі наступає кредитний колапс. Банкрутство фінансових установ сприяло суттєвому зростанню психологічних ризиків і цілковито розвіяло міф про існування абсолютно надійних компаній. Наслідком було поширення кризових явищ з фінансового сектора на економіку в цілому.

7. Світовий досвід подолання негативних наслідків глобальної фінансової кризи 2007–2009 рр.

Глобальна фінансова криза змусила світову спільноту разом вести пошук шляхів виходу з неї, приборкання її негативних наслідків. У цей період відбувається багато саммітів за участю лідерів держав, нарад і міжнародних зустрічей міністрів фінансів та голів центробанків, що означало початок скоординованих антикризових дій країн світу. Необхідність спільного, об'єднаного протистояння світовій фінансовій кризі, як глобальній проблемі сучасності, була очевидною. Лідери країн та фінансових інституцій домовились про взаємну підтримку системних фінансових регуляторів з метою недопущення їх нього краху.

Наприкінці 2008 року провідні центральні банки світу прийняли безпрецедентне рішення про одночасне зниження відсоткових ставок. До цих дій вдалися Федеральна резервна система США, Європейський центральний банк, а також центральні банки Японії, Росії, Канади, Англії, Швеції, Швейцарії, Південної Кореї, Тайваню та Гонконгу. Це не була разова дія, протягом 2009 року деякі центральні банки вдавалися до повторного зниження відсоткових ставок. Також лідери 15 країн Євросоюзу домовились про введення системи державних гарантій для кредитів, що залучаються банками, і про забезпечення підтримки фінансових інститутів, котрі зіткнулись з проблемами: гарантії надавались за міжбанківськими кредитами терміном до п'яти років; уряди отримали право підтримувати банки шляхом купівлі їхніх привілейованих акцій; рекапіталізація системоутворюючих банківських установ, у разі виникнення в них труднощів, здійснювалася за рахунок бюджетних коштів.

На початку квітня 2009 р. на самміті "Великої двадцятки" у Лондоні було прийнято план дій щодо виходу з глобальної фінансової кризи, де одним з найбільш рішучих заходів було рішення про суттєве збільшення ресурсів Міжнародного валютного фонду. МВФ цілком підтримав заходи урядів і почав активне кредитування країн, що постраждали від світової кризи. Так, кредити від МВФ були отримані десятками держав світу, серед яких була і Україна.

Крім спільно скоординованих дій, уряди країн вдавалися до внутрішніх антикризових заходів: надавали "податкові канікули"; збільшували розміри державних гарантій щодо банківських депозитних вкладів, знижували норми мінімальних резервних вимог для інвестиційних банків, надавали урядові гарантії під міжбанківські кредити й позички для малого та середнього бізнесу, створювали спеціальні фонди підтримки проблемних фінансових

установ, а також проводили повну або часткову їх націоналізацію. Так, наприклад, оголошений "план порятунку" урядом США полягав у виділенні 250 млн доларів на стабілізацію фінансової системи. Половину цих коштів було використано на купівлю часток дев'яти найбільших американських банків, що призвело до безпрецедентної для США часткової націоналізації комерційних банківських установ.

Світова фінансова криза показала, що в умовах глобалізації фінансові потрясіння у надзвичайно короткі терміни поширюються на тісно переплетені економічними взаємозв'язками господарства країн світу. Запорукою успіху у подоланні негативних наслідків глобальних криз є взаємно узгоджені скоординовані дії національних економік та міжнародних фінансово-економічних інституції. З метою вживання превентивних заходів щодо запобігання виникненню кризових явищ світова фінансова спільнота вважає за необхідне створення незалежного міжнародного спеціалізованого органу, який би здійснював глобальний моніторинг та контроль фінансових ринків світу. Це було б ефективним засобом недопущення глобальних фінансових потрясінь у майбутньому.

8. Висновки

Фінансові кризи як невід'ємні частини економічного розвитку людства еволюціонують та змінюють свої масштаби паралельно з розвитком світової економіки. Недопущення масштабних фінансових потрясінь та швидке подолання негативного впливу глобальних фінансових криз у разі їхнього виникнення набуває особливого значення для сучасної світової економіки.

Слід розрізняти поняття "глобальні фінансові кризи" та "фінансові кризи епохи глобалізації". У першому випадку термін "глобальні" говорить про масштабність й величину фінансових криз і вживається в сенсі "масштабні", "всеохоплюючі", "світові", оскільки в перекладі з французької "global" означає "всезагальний", "той, що охоплює всю земну кулю". У другому випадку мова йде виключно про часову приналежність: феномен глобалізації притаманний інформаційному постіндустріальному суспільству.

Передумовами глобальної фінансової кризи 2007–2009 рр. були циклічні коливання; використання положень "парадигми ефективних ринків" при розробці і реалізації економічної політики провідними країнами світу; знецінення долара США, яке відбувалося протягом 2002–2008 рр. і призвело до скорочення його використання низкою країн в якості резервної валюти; суттєве зростання цін на нафту та іншу сировину тощо.

Фінансова криза, що розпочалася у США, стала детонатором глобальної кризи. Американські інвестиційні структури, зіткнувшись з проблемами на внутрішньому ринку, почали вилучати свої закордонні активи, що викликало відтік грошових засобів з ринків країн Західної Європи, а також з ринків країн, що розвиваються. Як наслідок, від кризи, що утворилась у США, почав страждати весь світ.

Запорукою успіху у подоланні негативних наслідків глобальних криз є взаємно узгоджені скоординовані дії національних економік та міжнародних фінансово-економічних інституції. Лідери країн та фінансових інституцій домовились про взаємну підтримку системних фінансових регуляторів з метою недопущення їхнього краху. Крім спільно скоординованих дій, уряди країн вдавалися до внутрішніх антикризових заходів: надавали "податкові канікули"; збільшували розміри державних гарантій щодо банківських депозитних вкладів, знижували норми мінімальних резервних вимог для інвестиційних банків, надавали урядові гарантії під міжбанківські кредити й позички для малого та середнього бізнесу, створювали спеціальні фонди підтримки проблемних фінансових установ, а також проводили повну або часткову їх націоналізацію.

Створення незалежного міжнародного спеціалізованого органу, що здійснював би глобальний моніторинг та контроль фінансових ринків світу з метою вживання превентивних заходів щодо запобігання виникненню глобальних кризових явищ, являє собою перспективу подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вайн С. Глобальный финансовый кризис. Механизмы развития и стратегии выживания / С. Вайн. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2009. – 302 с.
2. Гриценко В. Світова фінансова криза: діагностика та нові підходи до виживання на фінансовому ринку / В. Гриценко // Вісник НБУ. – 2011. – №2. – С. 20-26.
3. Кузнецов О. Ґенеза фінансових криз / О. Кузнецов // Вісник НБУ. – 2010. – №11. – С. 30-33.
4. Лютий І. Фінансово-економічна криза 2008–2010 рр.: деякі чинники та уроки / І. Лютий, О. Юрчук // Вісник НБУ. – 2011. – №1. – С. 10-16.
5. Рудый К. В. Финансовые кризисы: теория, история, политика / К. В. Рудый. – М.: Новое знание, 2003. – 399 с.
6. Чуб О. Банківські кризи: теоретичні та прикладні аспекти / О. Чуб // Вісник НБУ. – 2010. – №3. – С. 22-26.